

יצחק מרדכי הכהן רובין הר נוף ירושלים תובב"א

ליל שבת קדש פרשת במדבר תש"פ
לסדר ולא יבואו לראות כבלע את הקדש

בבית אלוקים נהלך ברגש

ועיין בספר חיי אדם כלל י"ז ס"ו וז"ל קדושת בית הכנסת ובית המדרש גדולה מאוד, ומוזהרים עליהם לירא ממי שישוכן בהם, כדכתיב [ויקרא יט, ל], ומקדשי תיראו. ולא בית המקדש בלבד, אלא כל מקום המקודש ובית המדרש נקרא מקדש מעט, כדכתיב [יחזקאל יא, טז], ואהי להם למקדש מעט, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות [מגילה דף כ"ט ע"א]. וכתבו הפוסקים דמצוה זו לירא מן המקדש נוהג בבית הכנסת ובית המדרש מדאורייתא [עיין ספר יראים, סימן שצ"ד]. ולכן אסור לדבר בהם דברים בטלים ואין מחשבין בהם חשבונות אלא של מצוה, כגון קופה של צדקה וכדומה, ומכל שכן שאסור שם בשחוק וקלות ראש, ועליהם נאמר [ישעיה א', י"ב], מי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, ומראה בעצמו שאין לו חלק באלהי ישראל, ובזהר מפליג מאד בענשם, רחמנא ליצלן, וזה שאמר בזהר כאילו אין לו אלוה, עכ"ל.

ועיין במשנ"ב סי' קנ"א ס"ק א' שהביא מהסמ"ק שבעון קלות ראש בתי כנסת נהפכין לבית ע"ז ח"ו. ובביאור העונש הגדול והחמור כתב המשנ"ב שם ס"ק ב' שהוא מפני שמזלזל בכבוד השכינה.²

בשעת התפילה וכו' יכולות להיעשות רק כאשר יש עמו עוד אנשים אבל כאשר אדם נמצא יחידי אין לו אפשרות לעבירות אלו, וממילא גם כאשר הוא רוצה לשוב בתשובה אינו יכול לעשות זאת כשהוא יחידי, דמי יימר שאכן מנע את עצמו מדיבורים אסורים, אבל כאשר נכנס לבית הכנסת עם חברו וגם אז נוהר מדיבורים אסורים אז ניכר ששב בתשובה, ועל פי זה ביאר בספר הנ"ל דדוקא ביחיד אין להיכנס לבית הכנסת בשעת הדבר.

² וכבר הביא בספר מורא מקדש הנ"ל אות י', שלכן נדפס בשם בעל התוספות יום טוב מי שברך בכל שבת ושבת למי שאינו מדבר בבית הכנסת דברים בטלים, שבזמן

בואו שערינו בתודה חצרותינו בתהילה הודו לו וכו', ברוך שזיכנו לחזור להיכלי הקדש לאחר שהוצרכנו לעזוב בעל כורחנו ולמגינת לבנו את בתי הכנסת ובתי המדרש, כולנו מבינים שדבר נפל בישראל, ואי אפשר לחזור ולהפטיר כאשתקד, אלא צריכים לחזק את הבדקים ולהתעורר על מה זאת עשה ה' זאת לנו, ולחשוב מחשבות איך לקדש את מקום המקדש מעט ביתר שאת וביתר עוז.

איתא בגמרא בבא קמא דף ס' ע"ב, ת"ר דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו, וה"מ דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה. ויש לעיין מה מצא מה"מ שדוקא בית הכנסת יהיה המקום שבו הוא שם את כליו, וראה הערה.³

וגדולי הפוסקים האריכו מאוד בחומרת הדיבורים בבית הכנסת הן בזמן התפילה שהוא עוון חמור מאוד, והן שלא בשעת התפילה, עיין בדברי המג"א סי' קנ"א ס"ק ג' שהביא מספר שער הכוונות שהאר"י היה נוהר מאוד שלא לדבר בבית הכנסת רק תפילתו, ואפילו דבר מוסר ותשובה לא דיבר פן ימשך ממנו דבר חול.

³ ועיין בספר מורא מקדש [לרבי יעקב יוסף מו"מ ומ"מ באוסטרהא, המכונה רב יי"ב סבא], שהביא מספר דרך משה שביאר שמכל עבירה שאדם עושה נברא מלאך רע ואלו הם בגדר מוזיקין, ואם בבית הכנסת מדברים דברים בטלים ודיבורים אסורים ובפרט בעת התפילה, שזהו עוון חמור ביותר, נמצא שבית הכנסת הוא מקום של סכנה דשם מתקבצים אותם כוחות הרע שנבראו כתוצאה מאותם עבירות, והנה כאשר יש דבר בעיר והוא זמן סכנה ומה"מ מסתובב בעיר צריכים זהירות יתירה שלא להיכנס למקום סכנה, והנה כאשר אדם עושה תשובה על חטאיו יש לו זכויות שיכולות לשמור עליו, אלא שדברים בטלים ואסורים

בתוכו, ואין לך זלזול גדול מזה שאדם עוסק בדברי חולין במקום הקדוש שהוא מקדש מעט.¹

והנה ישנם חילוקי דינים בכל ענין הדיבור בבית הכנסת ובבית המדרש, בין שעת התפילה לבין שלא בשעת התפילה, ובשעת התפילה גופה ישנם מקומות שאסורים לדבר בהם מדינא ואף דברי קדושה אסורים, ועיין שו"ע סי' קכ"ד ס"ז, לא ישיח שיחת חולין בשעה ששליח ציבור חוזר התפילה, ואם שח הוא חוטא וגדול עוונו מנשוא וגוערים בו. ומשמע לכאורה דשלא בעת חזרת הש"ץ שרי לשיח שיחת חולין, ולענין דיבור בבית כנסת שלא בשעת התפילה, מה הוא בכלל דברים בטלים, ומתי התירו לדבר דברים שיש בהם צורך, והחילוק בין בית כנסת שנבנה בתנאי לבין בית כנסת שלא נבנה בתנאי.² ויש בנידון זה אריכות ואי"ה עוד חזון למועד.

עיקר החיזוק הוא לחזור ולשנן השכם והערב, שהשכינה שורה עמנו בתוכנו, ולהזכיר לעצמו בכל עת כשאנו מגיעים לבית הכנסת, שהגענו לדבר עם המלך מלכו של עולם, בבית אלוקים נהלך ברגש.

ובספר חסידים סי' י"ח כתב ואסור לספר שיחה ולנהוג קלות ראש בבית הכנסת בעמדינו לפני מלכנו אדון כל הארץ יתברך שמו. ואוי להם לרשעים הנוהגים קלות ראש לא אימת שדי עליהם ולא פחדו ומוראו על פניהם ולא יבינו ולא יקחו משל כי עברו איי כתים וראו והתבוננו כי בכל ארצות ההם המלכים כורעים על ברכיהם בבית תפלותם ועומדים באימה ובפחד ורעד וכפיהם פרושות לאלהיהם מעשה ידי אדם אשר לא יראו ולא ישמעו. אמנם אנחנו העומדים לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא חי וקים רם ונשא יתברך שמו ויתעלה זכרו אליו כל דומיות ותהלות על אחת כמה וכמה שיש לנו לעמוד לפניו באימה ביראה בפחד ורעד וברתת, עכ"ל.

ומעט לימוד זכות על עם ישראל, דלא כאומות העולם שהם מגיעים לבית תפלותם כאורחים וכמבקרים בעלמא, אבל אנן מרגישים בבתי כנסיות ובתי מדרשות בחינת כי "בית" בית ה', ומרגישים שכמעט הוא הוא הבית העיקרי, אך עלינו לזכור תמיד שאנו מבקשים שבתי "בבית ה' לאורך ימים" שהישיבה שלנו היא בבית ה', והקב"ה נמצא עמנו

לשהות במקום המקדש, יכולים לאבד את תחושת הקדושה השורה במקום זה.

¹ לפני שהתחלנו לבנות את בנין בית מדרשנו עסקנו רבות בבירור הלכות בנין וקדושת בית הכנסת, ושאלתי קמיה הגר"ח קניבסקי שליט"א כמה שאלות בעניינים אלו, ובתוכם האם לעשות תנאי קודם תחילת בנין בית הכנסת, וכתב לי שכשהיה בבני ברק שאכנס אליו, ואמר לי שמן הנכון לעשות תנאי, ושאלתי קמיה הרי שאז מפסידים את ענין קדושת בית הכנסת, שהרי בית כנסת שנבנה על תנאי קדושתו קלישא טפי מבית כנסת שלא עשו בו תנאי, ואמר לי שלמרות זאת כן נכון לעשות, והוסף דעל ידי כך מונעים רבים מלעבור על איסורים וכגון אם מישוהו יאכל בבית הכנסת וכו', ואמר לי שגם בבית הכנסת "לדרמן" עשו תנאי, וכמדומה שאמר זאת בשם אביו בעל הקהלות יעקב זצ"ל. וכן שמעתי מטין משמיה דהגר"ש אלישיב זצ"ל שעדיף ונכון לעשות תנאי.

הגורות הנוראות שעברו על היהודים בשנת ת"ח, אמרו למעלה שהוא בשביל שדיברו בבית הכנסת ובבתי מדרשות ונתחייבו שונאיהם של ישראל "דבר" שפגמו הוי"ו של דיבור ונעשה דבר, ובשביל שעשו גם שאר עבירות היה רציחה, הרחמן הוא יצילנו [ולא מצינו מקור נוסף לייחס מי שברך זה לבעל התוספות יו"ט, וצ"ע].

² ובמסכת מידות פרק א' מ"ב, איתא שאיש הר הבית היה ממונה לחזר על כל משמר ומשמר ואבוקות דולקות לפניו וכל משמר שאינו עומד אומר לו שלום עליך, ניכר שהוא ישן חובטו במקל ורשות היה לו לשרוף בגדיו והם אומרים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפים שישן על משמרתו. וביאר הגה"צ רבי אייזיק שר זצ"ל [לקט שיחות מוסר בענין התפילה] שהענין היה שישמע בבית המקדש קולו של אותו שנרדם למען יתעוררו האחרים ויזהרו במורא מקדש, דכיון שהכהנים והלוים רגילים